

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918”, ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE
DOMENIUL: FILOLOGIE**

TEZĂ DE DOCTORAT

ION D: SÎRBU. ANATOMIA LUCIDITĂȚII

COORDONATOR

Prof. univ. dr. MIRCEA BRAGA

DOCTORAND

PISTOL (BAL) MIHAELA MARINELA

**ALBA IULIA
2012**

TEZĂ DE DOCTORAT

ION D: SÎRBU. ANATOMIA LUCIDITĂȚII
(rezumat)

Cuprins

Argument	1
Capitolul I. Despre Om și despre scriitor	6
1.1. Povestea neterminată	6
1.2. Portretul	12
1.2.1. Naivitatea	13
1.2.2. Libertatea	16
1.2.3. Spiritul ludic, bufoneria	17
1.2.4. Luptătorul exilat	19
1.2.5. Proletarul	21
1.2.6. Călătorul	23
1.2.7. Gânditorul, spiritul socratic	24
1.2.8. Scriitorul	27
Capitolul II. Despre luciditate și despre izvoarele gândirii filosofice	30
2.1. Sporind a lumii taină	30
2.2. Dez-vrăjind lumea, vrăjind-o	33
2.3. Izvoarele gândirii filosofice și estetice	35
Capitolul III. Despre un sistem al categoriilor morale și estetice	
Despre Adevăr	57
3.1. Adevărul în sfera moralei și a esteticii	57
3.1.1. Adevărul în sfera estetică	58
3.1.2. Adevărul în sfera moralei	61
3.2. Adevărul minciunilor: proza	63
3.2.1. Adevărul și automistificarea. Rolul utopiei	65
3.2.2. Feedback pentru mentor și avertisment pentru cititor	71
3.2.3. Utopia, opiumul popoarelor	73
3.2.4. Adevărul și experiența	75
3.2.4.1. Amare înțeleșuri	78
3.2.4.2. Armonia dintre filosofi	79
3.2.5. Nebunia, mască a devărului	81
3.2.6. Nebunia, mit modern	82
3.2.7. Adevărul „ca și când”	88
3.3. Adevărul și istoria: dramaturgia	90
3.4. Adevărul între ficțiune și mărturisire: Jurnalul	98
3.4.1. Un jurnal altfel	101
3.4.2. Jurnalele mântuirii	102
3.4.3. Carte de învățătură de minte	108
3.4.4. Parabolele istoriei	109

3.4.5. Parabolele prostiei	111
3.5. Adevăruri pe jumătate spuse: corespondența	112
3.5.1. Despre lumea în schimbare	113
3.5.2. Despre femeie și despre Dumnezeu	116
3.5.3. Despre locurile din suflet	119
3.6. Adevăruri recuperate. Raportul adevăr-istorie în publicistică	123
3.7. Despre receptarea textului dramatic (în publicistică)	137
3.8. Concluzii	138
IV. Despre Bine	141
4.1. Despre Bine – proza	141
4.1.1. „Binele” Cetății	142
4.1.2. „Binele” omului. Educația	144
4.1.3. Familie și societate	150
4.1.4. Cât de nou e „omul nou”	153
4.1.5. Munca și muncile	157
4.2.1. „Binele” prin măști de scenă- dramaturgia	161
4.2.2. „Binele social, răul istoric	166
4.3.1. Binele contrar binelui: jurnalul	170
4.3.2. Răul Binelui	174
4.4. Binele ca omenesc preaoменesc	181
4.5. Binele moral versus binele social: publicistica	184
4.5.1. Binele social și libertatea	189
4.5.2. Concluzii: Scenarii pentru eternitate, din antichitate	190
V. Despre Frumos	194
5.1. Jocurile frumuseții	194
5.2. Frumosul și urâtul în reprezentări corporale	195
5.2.1. Corpul – ispită a sufletului	196
5.2.2. Corpul bolnav de frică	203
5.2.3. De la uman la vegetal	210
5.2.4. Despre frumos și urât în formele arhitecturale	211
5.2.4.1. Despre arhitectură ca artă în mișcare	212
5.2.4.2. Despre arhitectură ca artă în repaus	224
5.2.5. Arhitectura nevăzută	227
5.2.6. Frumosul și Binele la vârsta inocenței	228
5.2.7. Povestea ca spațiu al frumosului	229
5.2.8. Frumosul ca libertate a spiritului	232
5.2.9. Pădurea și copilăria. Spațiul și timpul	236
5.3. O interfață a frumosului: tragicul (dramaturgia)	237
5.3.1. Între sublim și tragic, Omul	239
5.3.2. Tragicul ca salvare a ființei	242
5.3.3. Despre o artă poetică pentru dramaturgie	249
5.3.4. Tragicomicul și comicul	257
5.3.5. Fabulosul	261
5.4.1. Recuperarea Cuvântului: jurnalul	262
5.4.2. Tragicomicul și carnavalescul	266
5.5.1. Existența tragică prin clipa trăită (corespondența)	267
5.6. De-a râsul-plânsul (publicistica)	271
5.6.1. Clipe de frumusețe ale unui bufon	273
5.6.2. Clipe de admirație ale unui discipol	274
5.6.3. Umorul, o mască	275

5.6.4. Cronicarul dramatic despre Frumos	276
5.6.5. Comicul	283
5.6.6. Actorul și publicul	283
5.6.7. Artele vizuale. Exercițiu de contempla	284
5.6.8. Concluzii	286
VI. Luciditate ca sumă a valorilor morale și estetice	287
VIII. Concluzii	293
7.1. A colabora cu textul	293
7.2. Un gânditor lucid	294
7.3. Un personaj incomod	295
7.4. Opera arhetipală	295
Bibliografie	297

Ion D. Sîrbu. Anatomia lucidității

(rezumat)

Cuvinte cheie: Ion D. Sîrbu, luciditate, adevăr, bine, frumos, valori morale, valori estetice, arhetip, mitologie, utopie, ideologie, conștiință, spațiu cultural, arhitectură, metaforă.

Importanța temei. O teză de doctorat despre Ion D. Sîrbu ar fi, în condițiile în care au fost redactate mai multe teze foarte bune, o încercare de a surprinde cu ceva nou. Așa cum un matematician își schimbă neîncetat demersul, pentru că teorema la care s-a gândit tocmai a fost publicată de altul, la fel se întâmplă și în literatură: orice noutate a fost deja revendicată. De aceea, am fixat ca abordare tema *Anatomia lucidității*, ca exercițiu al deconstrucției **celulei stem**, luciditatea, din care se regenerează opera, dar și ca oportunitate de a găsi, prin exercițiile de deconstrucție, o parte care nu a mai fost „incizată”. Valorile care susțin luciditatea sunt adevărul, binele, frumosul și fiecareia i se acordă o parte din lucrare.

Ion D. Sîrbu a reprezentat conștiința unei epoci și problematica ei, care poate fi recuperată prin analiza operei sale. Analiza unei astfel de conștiințe anulează ruptura în lanțul conștiințelor dintre generații, tocmai de aceea unele aspecte din opera lui Ion D. Sîrbu ne surprind prin actualitatea lor.

Pe de altă parte, mai urmărim și legătura dintre spațiul cultural și stil, reprezentând o încercare de apropiere între arhitectura exterioară a spațiului și cea interioară a operei. Un scriitor poate fi mai bine înțeles atunci când este cunoscut spațiul în care a trăit și când este înțeleasă atropologia culturală zonală. Pornind de la ideea existenței unui spațiu arhetipal și având șansa de a cunoaște acest spațiu, am adus un argument în plus la ideea de operă arhetipală a lui Ion D. Sîrbu.

Există întrebarea firească, anume unde se situează, în ce epocă, scriitorul care a făcut parte din Cercul Literar de la Sibiu, dar care, prin stil și prin gândire, ne poate conduce oriunde, între Socrate și Carl Gustav Jung, între Dimitrie Cantemir și Nicolae Steinhardt. La provocările timpului său în literatură, Ion D. Sîrbu a răspuns cu un salt înapoi, spre cultura secolelor trecute. A fost un mod de a se apăra printr-o reacție specifică melcului, când se retrage în cochilie, sau un mod de a ataca pașnic?

Argumentul subiectiv ține de o mai veche preocupare a noastră, anume cercetarea folclorică, și aceasta a dus la alegerea temei, care oferă deschiderea spre Valea Jiului ca spațiu cultural și spiritual, depozitar al unor vechi tradiții și mitologii. Acestea se regăsesc în opera lui Ion D. Sîrbu, prin simboluri, valorificate în proză, în dramaturgie și în jurnalul autorului.

Argumentul pragmatic constă în aprofundarea cunoașterii fenomenului original, respectiv ideile, experiențele și trăirile scriitorului care converg către Adevăr, Bine și Frumos.

Metode de cercetare. Prin metodele abordate în investigarea operei am căutat un echilibru între tendințe, având drept ghid lucrarea *Teorie și metodă* de Mircea Braga. Am mizat, în primul rând, pe analiza estetică, pentru că permite adaptarea și deschiderea spre mai multe domenii (filosofie, psihologie, sociologie) și am optat pentru folosirea termenului „valoare estetică”, presupunând relativizarea și am renunțat la cel de „categorie”, care absolutizează. Am procedat astfel, întrucât, în receptarea operei lui Ion D. Sîrbu, adevărul, binele și frumosul sunt valori care nu aparțin numai domeniului esteticii, pentru că aparțin și filosofiei.

Apelând la analiza fenomenologică în interpretarea manifestărilor de percepție, gândire, ideologie, perimetru social, ce reies din operă, nu am ocolit nici provocările, respectiv analiza interpretativ fenomenologică, propusă de Constantin Enăchescu în lucrările *Fenomenologia nebuniei. Semnificația Alterității Persoanei ca negare de sine și Fenomenologia trupului*, potrivit cărora derapajele psihice individuale sau colective sunt puse în relație cu fenomene culturale și cu fenomene politice.

Cercetarea imaginarului social, politic și religios s-a realizat prin metoda investigării textelor pe domenii restrânse și prin metoda explorării aplicate a imaginarului.

Acolo unde a fost posibil, respectiv în expunerea istoriei unor simboluri din opera lui Ion D. Sîrbu, am făcut cercetare folclorică și etnografică pe teren, ca metodă de pătrundere în adâncimea straturilor ontice ale operei, pentru că această metodă nu ne delimitează de literatură.

Obiective. Unul din obiective este să căutăm noutatea, care poate veni din documentare. Pe lângă studiul operei lui Ion D. Sîrbu și pe lângă lectura și analiza unor opere despre Ion D. Sîrbu, am avut și posibilitatea să port mai multe dialoguri cu scriitorul Dumitru Velea, căruia Sîrbu i-a transmis direct mai multe aspecte legate de lecturile sale filosofice, de prietenii sale cu diferite personalități culturale, de intențiile sale artistice, care nu s-au materializat. Un alt aspect al documentării îl constituie cercetarea folclorică de teren, realizată pe o perioadă de mai mulți ani, în Valea Jiului. Pe parcursul acestei cercetări a fost observată întrepătrunderea dintre cele două mitologii, care țin de principalele preocupări ale populației, cea a mineritului și cea a păstoritului, pe care Sîrbu le valorifică în volumul *Povestiri petrilene*.

Demersul nostru critic este o încercare și o cale de pătrundere în opera unui scriitor, prin analiza valorilor morale și estetice desprinse din opera sa. Această cale de cercetare este transdisciplinară, întrucât implică mai multe domenii, precum: psihologia, filozofia, religia, sociologia, arhitectura, chiar științele exacte. A fost ales Ion D. Sîrbu, pentru că este un neîncadrabil. Această cale de a studia opera se raportează la orice autor. Determinând

fundamentele filosofice, literare, culturale sau estetice ale gândirii lui, atunci este posibilă încadrarea acestuia într-o familie de gânditori sau creatori, care nu aparțin neapărat aceleiași perioade istorice.

De asemenea, ne propunem să demonstrăm că luciditatea nu împiedică totdeauna procesul creației. Dacă scriitorul reușește să-și transpună în metaforă epoca sa, atunci se realizează actul creativ. Mai mult, luciditatea dă unitatea compozițională a întregii opere, atât în sensul atribuit de C.G. Jung, **ca pattern mintal**, cât și în sensul reactualizat de invariant și de loc comun al culturii și al imaginarului. S-ar putea spune că întreaga creație a lui Ion D. Sîrbu are structură arhetipală. În definirea operelor arhetipale, se consideră necesară precizarea făcută în lucrarea *De la arhetip la anarhetip* de Corin Braga: „Definesc așadar prin «opere arhetipale» acele opere care sunt construite în funcție de o schemă explicativă unitară, indiferent de natura și de sorgintea acestei scheme. Un text arhetipal poate fi «rezumat» în câteva cuvinte sau fraze, rezumarea constând tocmai în identificarea scenariului unificator. Acest scenariu are rolul unei coloane vertebrale, care împiedică dezarticularea sau dezagregarea epicului. El este responsabil de impresia de coerență și de unitate a textului, oricâte digresiuni și sertare ar putea dezvolta discursul respectiv. Generalizând, se poate spune că modelul arhetipal descrie o cultură bazată pe ceea ce Baudrillard numește «mari scenarii explicative» (fie ele religioase, filosofice, istorice sau literare). O cultură arhetipală este o cultură dominată de schemele centrate și globalizante, care polarizează materia fantasmatică pe trasee prestabilite, ordonabile într-un sistem solar armonice, de-a dreptul pitagoreic. Arhetipul ar defini așadar o metatipologie culturală, o paradigmă dominată de opere cu o configurație monopolară și totalizatoare, cu un centru bine definit și cu o coloană vertebrală rapid identificabilă.”¹ Considerând luciditatea centrul operei lui Ion D. Sîrbu iar *Jurnalul* un atelier de creație, în care sunt rezumate scenarii istorice, filosofice, religioase, care au fost dezvoltate în opere literare, s-ar putea admite conceptul de operă arhetipală la nivelul individual al unui creator, nu numai la nivelul unei culturi.

Actualitatea lucrării . Considerăm că într-o societate aflată în criză de valori și de modele este necesar să scoatem la iveală, măcar din când în când, valorile morale de permanentă actualitate: Adevărul, Binele și Frumosul, pe care am putea să le recuperăm pe spirala istoriei.

Nici autorul pe care l-am ales nu a ieșit din actualitate, chiar dacă voci ferme spun că a fost supraevaluat, pentru că reprezintă o verigă între literatura postdecembristă și cea de dinaintea ei, și nu o verigă înlăturată, așa cum singur s-a considerat: „*Rămân suspendat între o generație care vrea să mă uite și una care n-are niciun interes să știe de existența mea.*”

¹ Corin Braga, *De la arhetip la anarhetip*, Iași, Edit. Polirom, 2006, p. 276.

Caracterul inovator al cercetării. Inovația constă în a propune un model de cercetare printr-un exercițiu de deconstrucție și reconstrucție, bazat pe o singură idee centrală a operei, în cazul de față luciditatea și având ca suport teoretic lucrarea *De la arhetip la anarhetip* de Corin Braga.

Pe de altă parte, inovația poate fi și întoarcerea la clasici și la metodele clasice. Când a inventa metode de cercetare devine o obsesie și o obișnuință, este o adevărată inovație redescoperirea celor vechi.

Structura lucrării. Capitolul introductiv are caracter biografic și scopul acestuia este de a fixa reperele cronologice și existențiale ale lui Ion D. Sîrbu. Am insistat asupra portretului scriitorului și gânditorului ca model. Naivitatea, libertatea interioară, bufoneria, solitudinea, spiritul proletar, dorința de a explora lumea, spiritul socratic și capacitatea de creație sunt laturi ale personalității lui Ion D. Sîrbu care au contribuit la sporirea viziunii sale lucide asupra lumii.

Capitolul al doilea conține premisa demersului critic. Dacă pornim de la definiția modernă a arhetipului și ne întrebăm în ce fel opera lui Ion D. Sîrbu poate fi receptată ca operă arhetipală, individuală, atunci, pe baza analizei fenomenologice putem determina în ce măsură scriitorul dezvoltă în opera lui o ideatică și un model arhetipal, care pot constitui un model în receptarea și înțelegerea operei acestuia.

Pentru a evidenția și a demonstra acest lucru am selectat și am elaborat analiza celor trei valori, Adevărul, Binele și Frumosul, realizând legătura cu suportul filosofic și estetic. Delimitările teoretice din capitolul al II-lea fixează și alte concepte cheie ale operei lui Sîrbu și istoria lor, cum ar fi libertatea, dreptatea, virtutea. Din analiza elementelor filosofice și estetice rezultă apropierea lui Sîrbu de filosofia greacă antică și de filosofia germană. De la Socrate, Platon, Aristotel se formează idealul artistic, care va fi completat cu ideile esteticienilor germani Johannes Volkelt și Theodor Lipps: arta slujește Cetatea, educă tinerii și abia în ultimă instanță transcende realul în imaginar. Dincolo de emoția artistică și de mesajul operei rămâne un fond ideatic, partea metaforică a textelor, în care se dospesc înțeleșurile ascunse. Figurată ca o spirală, opera crește continuu și câștigă în interpretare, de la o perioadă istorică la alta, pentru că filosofii care îl inspiră pe Sîrbu sunt și ei interpretați în raport cu momentul.

Immanuel Kant inspiră starea lucidității prin estetica transcendențială, pentru că tot ceea ce este cunoscut într-un fel prin percepții se dovedește fals în raport cu ceea ce este cunoscut rațional. Potrivit acestei teorii, atitudinea lucidă este atitudinea artistului, care nu vrea să trăiască dubla dezamăgire: de a fi înșelat de natura umană și de a se automistifica. G.W.F. Hegel reprezintă gândirea istorică raportată la experiența istorică a individului, Karl Marx este un trist învățăcel al lui Hegel și al lui Platon, a cărui utopie este cauza prăbușirii unui sistem de valori interioare al lui Ion

D. Sîrbu. C.G. Jung ordonează în creația lui Sîrbu modul în care este creat personajul, care este văzut ca o proiecție a dorințelor neexprimate. Ca o încununare a tuturor, Lucian Blaga este Maestrul. O parte a creației lui Sîrbu este scrisă sub înrâurirea lui Blaga, iar cealaltă parte îi este dedicată.

În capitolul al treilea, *Despre Adevăr*, considerăm că acesta apare în opera lui Sîrbu atât în sfera moralei, cât și în cea a esteticii. Este valoarea reprezentată cel mai echilibrat pe toate palierele creației. Ion D. Sîrbu gândește kantian și vede despărțirea adevărilor eterne de cele fenomenologice pe care încearcă să le lege în operă. În proză, adevărul este pus în lumină prin contrarul său, minciuna, falsul, utopia, automistificarea sau nebunia. Prin dublul limbaj al scriitorului, adevărul nu apare, ci „transparent”. În dramaturgie, istoria este prima dimensiune a adevărului, urmărindu-se contrastul dintre adevărurile scrise și cele trăite. Ideea este reluată și în jurnal și în corespondență. Raportul adevăr-istorie în publicistică stă sub semnul convorbirilor cu Blaga și apoi sub semnul marilor schimbări trăite de autorul care se întorsese din cel de-al Doilea Război Mondial, unde luptase pentru valori pe care nu le mai regăsește în societatea comunistă.

Capitolul al patrulea, *Despre Bine*, reprezintă spiritul obiectiv, reflectă rațiunea societății. Binele, ca valoare morală, include: dreptul social, moralitatea, statul, familia, cetățeanul. Sistemul social ascunde Răul sub măștile Binelui. Ca într-o înlățuire a cunoașterii luciferice, sub Bine se află Răul, înlăturând Răul ajungem din nou la Bine, ca recuperare a naturii umane. Pe acest mesaj este construită o parte a prozei scurte și o parte a dramaturgiei lui Ion D. Sîrbu.

Capitolul al cincilea, *Despre Frumos*, analizează frumosul și urâtul corporal, frumosul și urâtul arhitectural. Valorile transestetice, cum ar fi tragicul, comicul, carnavalescul, sunt încorporate în acest capitol și ilustrează influența esteticienilor Theodor Lipps, Johannes Volkelt și Nicolai Hartmann. De asemenea, Ion D. Sîrbu este influențat de ideile estetice ale lui Kant enunțate în *Critica rațiunii pure*: estetica este limbul cunoașterii; arta (dar și ceea ce imită omul) este lumea întreagă și face parte din obiectul cunoașterii.

În capitolul al șaselea, *Luciditatea ca sumă a valorilor morale și estetice*, are ca punct de plecare *Filosofia lui „ca și cum”* de Hans Vaihinger, iar, în subsidiar, o observație a lui Tudor Vianu, din *Estetica*: „Cum este cu puțință de a răsfărânge unele obiecte ca adevăruri, fapte morale sau bunuri religioase și în același timp a le privi din unghiul unei atitudini estetice?”² Dacă valorile extraestetice domină, atunci opera poate aluneca în tezism. Este un pericol la care se expune artistul care promovează luciditatea ca atitudine creatoare și pe care îl depășește prin viziune filosofică.

² Tudor Vianu, *Estetica*. Cuvânt înainte prof. univ. George Gană. Textul ediției a fost reprodus după ed. a III-a apărută în 1945, București, Edit. Orizonturi, partea a II-a, p. 57.

După ce am definit luciditatea și am arătat care sunt cei care stau la originile gândirii artistice și filosofice a lui Ion D. Sîrbu, am prezentat cele trei valori care stau la baza operei sale: Adevărul, Binele, Frumosul. Cel mai mare ajutor a fost autorul însuși, pentru că prin *Jurnal* a trimis la suportul filosofic al operei: Socrate, Platon, Aristotel, Kant, Hegel, Marx, Vaihinger, Jung, Blaga, și la cel estetic a făcut timiterie prin pagini de corespondență: Volkelt și Lipps. Ținând cont de primele indicații, am abordat opera nu prin teoria literară, care înlesnește pătrunderea în „pădurea narativă”, ci prin valorile estetice și morale.

Dar „*a citi nu este un act neutru*” consideră Umberto Eco³, iar cititorul are un cuvânt de spus, așa că am apelat și la alte surse de interpretare: Hartmann, Heidegger, Gadamer, Ingarden, Ianoși, Vianu, Jauss, precum și la gânditori și filosofi ai culturii: Mircea Eliade, Noica, Liiceanu, Sorin Antohi, Corin Braga, Wunenburger.

După teoria lui Umberto Eco din *Limitele interpretării*, putem afirma că interpretarea nu are alte limite decât cele pe care textul le impune întru început prin sensuri. Cititorul se găsește în interiorul operei, ca într-un labirint, și are nevoie de concursul autorului pentru a ieși la capăt. Mai practic decât Eco, Sîrbu dirijează actul lecturii: „...*a privi dinlăuntru scrisului nepericulos spre Istorie și Realitate*”⁴.

Am căutat să departajăm cele trei valori, Adevărul, Binele, Frumosul prin palierele creației lui Ion D. Sîrbu, întrebându-ne de fiecare dată unde poate fi încadrat autorul ca spirit lucid: între filosofi sau între dramaturgi și prozatori.

Jurnalul unui jurnalist fără jurnal ar putea fi opera filosofică a lui Ion D. Sîrbu. Prin acesta se alătură familiei unor gânditori ca Rene Guenon, Francis Fukuyama, Jean Baudrillard din perioade diferite, dar care au în comun interpretarea istoriei. Sîrbu analizează evenimentele cu care este contemporan, de exemplu Războiul rece, pe care le pune în relație cu filosofia istoriei, așa cum a făcut-o înaintea lui Dimitrie Cantemir. *Jurnalul* este și opera unui spirit vizionar, prin care se intuiește locul și rostul unei țări mici, într-o lume mare, precum și rolul „statelor hunite ale Europei” între pietrele de moară a doi coloși (Rusia și America).

Deformarea istoriei sub imperativele puterii și identificarea prostiei ca boală istorică reprezintă adevărul „epocii de aur”, strivirea țării sub tratatul de la Yalta este „binele” social.

Ceea ce se poate și ne poate salva ca popor este limba română, respectiv cultura. Aceste idei sunt cristalizate în *Jurnal* sub formă de parabole.

³ Umberto Eco, *Lector in fabula*. În românește de Marina Spalas. Prefață de Cornel Mihai Ungureanu, București, Editura Univers, 1991, p. 84.

⁴ Ion D. Sîrbu, *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*, vol. II, București, Edit. Institutului Cultural Român, 2005, p. 43.

În romanele de idei (*Lupul și Catdrala, Adio, Europa!*) urmărind aceeași problematică, la fel ca în *Jurnal*, se observă cum omul face pasul înapoi, „din politică, în morală”, rămânând curat, cu „cerul înstelat deasupra și legea morală în sine”.

Teatrul este „formă de filosofare”, multe din dramele lui Sîrbu sunt exerciții de salvare a sufletului. Prin publicistică se observă cel mai bine influența pe care au avut-o asupra lui Sîrbu: Kant, Jung, Hegel și Blaga, Volkelt și Lipps.

Într-o mai mică măsură considerăm corespondența ca reflectare a spiritului filosofic. Este o anexă a operei, are parte de spectaculos, dar nu ajută la descoperirea gândirii, ci doar la consolidarea relației omului cu lumea. Într-adevăr, nimic mai profund decât descoperirea relației cu Dumnezeu, făcută ca o confesiune lui Sergiu Al. George sau lui Deliu Petroniu, dar sunt revelații trăite de un om, nu de un filozof.

Un scriitor lucid. „...lumea noastră e plină de uriașe confuzii, datorită scriitorului nu este aceea de a potența întunericul, somnanbulia, ci de a realiza un raft, o etajeră de lumină, claritate, adevăr-adevărat”⁵. Este mărturia de credință a lui Ion D. Sîrbu, prin care nu deschide, peste timp, un conflict cu Blaga, apărătorul marilor mistere, pentru că Blaga s-a referit la misterul cărții: în fața unei biblioteci „orice revelație e mister”⁶ (aceasta este menirea filosofului: să studieze înțelesurile din cuvânt), pe când Sîrbu se referă la menirea artistului. El este o conștiință lucidă a timpului său și are datoria să elucideze ceea ce stă ascuns sub masca aparentului. Frumosul ca împlinire artistică este definit de autor astfel: „*Frumosul este curajul de a spune ceea ce se tace*”⁷. În capitolul dedicat frumosului ca apariție am prezentat semnificațiile acestuia prin forme ale gândirii lucide: frumosul și urâtul în apariții ale omului social, frumosul și urâtul arhitectural ca spațiu spiritual al scriitorului, tragicul ca salvare a lumii, tragicomicul ca mod de a suporta destinul, comicul și feericul ca influență a mitologiei.

Dacă putem să-l apropiem pe Ion D. Sîrbu de gânditori prin comparație, a-l aduce în sânul unei familii de prozatori sau de dramaturgi este mai greu. *Povestirile petrolene* sunt părți ale unei mitologii a mineritului (singura încercare de acest fel în literatura română), volumul *Colonie* luat separat poate fi un roman al unui spațiu multietnic, în genul volumelor din *Bariera* de G.M. Zamfirescu. Dacă prin romanul pentru copii *De ce plânge mama?* este sadovenian, celelalte, romanele alegorice, intră în sfera romanului filosofic și politic. Prin dramaturgie, Sîrbu este un continuator al lui Blaga, după cum singur se consideră, atunci când îi scrie lui Virgil Nemoianu.

⁵ Ion D. Sîrbu, *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*, vol. I, p. 204

⁶ *Ibidem*, p. 304.

⁷ *Ibidem*

Renunță la ideea de a mai fi jucat vreodată pe scenă, pentru că, la fel ca Blaga, a scris teatru pentru lectură.

Sunt și câteva piese de teatru care păreau să mărturisească o trădare a lui Sîrbu față de convingerile sale morale, dar, așa cum am prezentat în capitolul *Măștile binelui*, sunt simple jocuri de înșelat vigilența în aparență, iar în fond sunt un mod de a dezvălui ridicolul social.

Un personaj incomod. „...eu de aceea nu pot să înghit romanul lui Preda, *Cel mai iubit...*, nu pentru că eroul principal a împrumutat datele tragicomice ale vieții mele, ci fiindcă, după ce face pușcărie și mină și filosofie, acest Petrini al lui rămâne la idioata întrebare ce i se pare esențială: mă iubește sau nu mă iubește Matilda. Jalnic!”⁸ Ion D. Sîrbu este un personaj secundar al operei sale și un personaj principal al lui Marin Preda. Cât de bine a fost înțeles pentru a fi reprezentat a spus Sîrbu însuși: marile întrebări ale unui destin nu pot fi niciodată descoperite. Poate că nici noi nu am descoperit prin această lucrare marile frământări care au dus la nașterea unui personaj controversat ca Ion D. Sîrbu, dar am încercat să ne apropiem de gândirea sa lucidă.

Opera arhetipală. În interiorul piramidelor egiptene, arheologii au descoperit pe lângă mormântul somptuos al faraonului, versuri scrise pe pereți⁹. De când a fost scrisă pe zid, poezia a împărtășit aceeași soartă cu faraonul: a fost înmormântată pentru a călători după aceea în ținuturile umbrelor, având un destinatar metafizic. Odată ce a fost descoperită, cunoscută, citită, s-a împlinit, și-a atins scopul prin receptarea ei fizică. Dar ce valoare artistică mai are?

Dacă ar fi să definesc literatură de sertar, aş apela la soarta poeziilor din piramide, pentru a arăta că, pe de-o parte, nimic din ceea ce un artist vrea să înmormânteze, nu va fi pierdut; chiar și peste mii de ani, cineva o să ajungă la creația sa. Pe de altă parte, chiar dacă este recuperată creația, poate că nu mai reușește să se impună interesului general al publicului nefiind receptată la vremea ei. E nevoie de răbdarea cititorilor și de abilitatea criticilor pentru a fi actualizată.

În cazul lui Sîrbu, scriitorul a fost descoperit după ce a trecut „pragul albastru”, după 1989. Atunci s-a pătruns în „piramida” creației sale și de atunci, încă mai ies la suprafață dovezi „arheologice” ale trecerii sale. Fiecare a râcâit pe fundul raclei, ca moșnegii din poveste când vor să-și facă o turciță cu ultimele resturi de făină, câte ceva inedit. Nu toate creațiile sunt de reținut prin valoarea estetică, pentru că se întâmplă ca prea multă luciditate să dăuneze fanteziei. Uneori nebunia este de preferat rațiunii, visarea de preferat lucidității.

Poate că au ajuns și la noi câteva așchii, cum ar fi scrisorile trimise de Ion D. Sîrbu către Dumitru Velea, și care concretizează un dialog spiritual al lui Sîrbu cu Teatrul Minerilor, sau unele

⁸ Ion D. Sîrbu, *Traversarea cortinei*, (scrisoare către V.N., din 2 mar. 1984), Timișoara, Editura de Vest, 1994, p. 300.

⁹ Andreas Schweizer, *Itinerarul sufletului în ținuturile tainice. Cartea egipteană Amduat despre lumea egipteană subpământeană*. Traducerea de Adela Motoc, București, Editura Saeculum I.O., 1999

scrisori din dosarul CNSAS. Dar ceea ce a rămas pe de lături nu mai formează o literatură separată. Tot ceea ce se mai poate spune despre opera lui Sîrbu ține de construcția ei ca întreg.

Acest întreg l-am definit opera arhetipală, care are, în anatomia sa intimă, celula stem a lucidității. Și prin aceasta confirmăm premisa tezei: dacă în opera unui scriitor am putea identifica „scenariului unificator”, atunci acest scenariu are rolul liantului care împiedică dezagregarea epicului și devine un model arhetipal, nu numai în sensul atribuit de Jung, ca pattern mintal, dar și ca „o paradigmă dominată de opere cu o configurație monopolară și totalizatoare, cu un centru bine definit și cu o coloană vertebrală rapid identificabilă”¹⁰.

¹⁰ Corin Braga, *op. cit.*, p. 276.

Bibliografie: Opera lui Ion D. Sîrbu

I. Proza

1. *Concert*, București, Editura Tineretului, 1956
2. *Povestiri petrilene*, Iași, Editura Junimea, 1973
3. *De ce plânge mama? (roman pentru părinți și copii)*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1973
4. *Șoarecele B și alte povestiri*, București, Editura Cartea Românească, 1983
5. *Dansul ursului (roman pentru copii și bunici)*, București, Editura Cartea Românească, 1988
6. *Lupul și Catedrala*, București, Ed. Casa Școalelor, 1994
7. *Adio, Europa!*, București, Editura Cartea Românească, 1992

II. Teatru

1. *Teatru*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1976
2. *Bieții comedinați*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1985
3. *Arca Bunei Speranțe (teatru comentat)*, București, Editura Eminescu, 1982

III. Jurnalul și corespondența

1. *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal, vol. I, vol II*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1991
2. *Traversarea cortinei* (corespondența cu Virgil Nemoianu, Ion Negoitescu, Mariana Șora etc.) Timișoara, Editura de Vest, 1994
3. *Printr-un tunnel. Ion D. Sîrbu, Horia Stanca*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, ediție îngrijită de Dumitru Velea, 1997
4. *Scrisori către bunul Dumnezeu* (pagini de jurnal, corespondență cu Horia Stanca, Liviu Rusu, Eta Boeriu, Ion Vartic etc.), Cluj, Biblioteca Apostrof, anul VII, nr. 12/1998
5. *Iarna bolnăvă de cancer* (scrisori către Deliu Petroniu, Mina și Ion Maxim și Delia Cotruș, organizate într-un „roman epistolar” de Cornel Ungureanu), București, Editura Curtea Veche, 1998
6. Maria Graciov, www.rom.lit/scrisori-de-la-ion-d-sirbu, accesat la 22.05.2012

IV. Publicistica.

1. *Atlet al mizeriei*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, ediție îngrijită și cu postfață de Dumitru Velea, 1994
2. *Obligația morală*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, ediție îngrijită și cu postfață de Dumitru Velea, 1994

3. *Cu sufletul la creier*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, ediție îngrijită de Mihaela Leonescu, 1996
4. *Între Scylla și Caribda*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, ediție îngrijită și cu postfață de Dumitru Velea, 1996
5. *Râs-cu-plânsul nostru valah*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, ediție îngrijită și cu postfață de Dumitru Velea, 1999
6. *Între timp murisem*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, ediție îngrijită și cu postfață de Dumitru Velea, 1999
7. *Un deget pe o rană*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, ediție îngrijită și cu postfață de Dumitru Velea, 2001
8. *Jertfe*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, ediție îngrijită și cu postfață de Dumitru Velea, 2009

II. Referințe critice

A. Studii critice

1. Barbu, Mihai, *Memoriile lui Ion D. Sîrbu. O reconstituire*, Craiova, Editura Autograf MJM, 2011
2. Mareș, Clara, *Zidul de sticlă*, București, Editura Curtea Veche, 2011
3. Oprea, Nicolae, *Ion D. Sîrbu și timpul romanului*, Pitești, Editura Paralela 45, 2000
4. Poantă, Petru, *Cercul Literar de la Sibiu. Introducere în fenomenul original*, Cluj, Editura Clusium, 1995
5. Patraș, Antonio, *Ion D. Sîrbu- de veghe în noaptea totalitară*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2003
6. Sorohan, Elvira, *Ion D. Sîrbu sau suferința spiritului captiv*, Iași, Editura Junimea, 1999
7. Velea, Dumitru, *Scrieri despre Gary*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, 2009

B. În volume

1. Anghelescu, Mircea, „*Vina*” în *literatură și discursul autobiografic*, în vol. *Cămașa lui Nessus*, București, Editura Cartea Românească, 2000
2. Grigurcu, Gheorghe, *Ion D. Sîrbu – Jurnalul*, în vol. *A doua viață*, București, Editura Albatros, 1997

3. Nemoianu, Virgil, *Ion D. Sîrbu, satira și lirismul*, eseu care prefătează volumul de corespondență *Traversarea cortinei*, Timișoara, Editura de Vest, 1994
4. Nicolaescu, Lelia, *Ion D. Sîrbu, despre sine și despre lume*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1999
5. Regman, Cornel, *Lectură în manuscris. „Adio, Europa!”*, în vol. *Dinspre „Cercul Literar” spre „Optzeciști”*, București, Editura Cartea Românească, 1997
5. Simuț, Ion, *Satiră și umor cu Ion D. Sîrbu*, în vol. *Incursiuni în literatura actuală*, Oradea, Editura Cogito, 1994

C. În periodice

1. Bal, Mihaela, I.D. *Sîrbu și copilăria refăcută prin povestiri*, în „Rostirea Românească”, Sibiu, an II, nr. 7-8, iulie-august, 1996
2. Grigurcu, Gheorghe, *Ion D. Sîrbu ca personaj*, în „Viața Românească”, XCIII, nr. 3, martie 1998
3. Manolescu, Florin, *Caietele de noapte*, în „Luceafărul”, nr. 40/1991
4. Mihăilescu, Dan C., *Singurătatea histrionului (I, II, III)*, în „22”, nr. 7 (262), 15-21 februarie, nr.8 (263), 22-28 februarie, nr. 9 (264), 1-7 martie 1995
5. Popa, Mircea, *Începuturile literare ale lui Ion D. Sîrbu (I-II)*, în „Familia”, nr. 7-8,9/1996
6. Sorohan, Elvira, *Corespondența lui Ion D. Sîrbu ca document (I-II)*, în „Jurnalul literar”, nr. 27-30, august 1997; nr. 31-34, septembrie 1997
7. Ștefănescu, Alex, *Un răs nervos*, în „România literară”, nr. 32, 16-22 august 1995
8. Ungureanu, Cornel, *Acei oameni minunați în exilurile lor mântuitoare*, în „Orizont”, nr. 7/1994
9. Vartic, Ion, *„Un oarecare Ion D. Sîrbu”: Bufonul generației sale*, în „Apostrof”, nr. 10-12/1994
10. Zamfir, Mihai, *Ion D. Sîrbu. Traversarea cortinei. Vocea înăbușită*, în „22”, nr. 28 (229), 13-19 iulie 1994

Bibliografie literară

1. Alighieri, Dante, *La Divina Commedia*. Testo critico a cura di Mario Casella, Bologna, Nicola Zanichelli, MCMXIII
2. Arghezi, Tudor, *Poezii*. Ediție și postfață de G. Pienescu, cu o prefață de Ion Caraion, București, Editura Cartea Românească, 1980
3. Blaga, Lucian, *Poezii*, vol. I, ediție critică și studiu introductiv de George Gană, București, Editura Minerva, 1982
4. Blaga, Lucian, *Teatru*, ediția critică și studiu introductiv de George Gană, București, Editura Minerva, 1986
5. Borges, Jorge Luis, *Cartea de nisip*. Traduceri de Cristina Hăulică și Andrei Ionescu, Iași, Editura Polirom, 2011
6. Bulgakov, Mihail, *Maestrul și Margareta*. Traducere din rusă de Ion Covaci. Postfață de Ion Vartic, București, Editura Humanitas, 1997
7. Camus, Albert, *Ciuma*. Traducerea din limba franceză Olga Mărculescu, București, Editura RAO, 1993
8. Caragiale, Mateiu, *Craii de Curtea Veche*, Craiova, Editura Cartea Nouă, 1991
9. Creangă, Ion, *Amintiri din copilărie*, București, Editura Minerva, Colecția B.P.T., 1971
10. Dostoievski, F.M., *Frații Karamazov*. Traducere de Ovidiu Constantinescu și Isabella Dumbrovă, Editura Victoria, 1993.
11. Eliade, Mircea, *Integrala prozei fantastice*, Iași, Editura Moldova, 1994
12. Feuchtwanger, Lion, *Înțelepciunea nebunului*, București, Editura pentru Literatură Universală, 1966
13. Filimon, Nicolae, *Ciocoi vechi și noi*, București, Editura Minerva, 1978
14. Ghica, Ion, *Scrisori către Vasile Alecsandri*, București, Editura pentru Literatură, 1967
15. Kafka, Franz, *Procesul*. Traducere din limba germană Gellu Naum. Ediție revăzută și adăugită de Gabriel Pârvu, București, Editura RAO, 1994
16. Kundera, Milan, *Gluma*. Traducere din limba cehă de Jean Grosu, București, Editura Univers, 1992
17. Negoïtescu, Ion, *Straja dragonilor, Memorii 1921-1941*, București, Editura Humanitas, f.a.
18. Negoïtescu, Ion, Stanca, Radu, *Un roman epistolar*, București, Editura Albatros, 1978
19. Noica, Constantin, *Jurnal filosofic*, București, Humanitas, 2012
21. Plautus, Titus Maccius, *Militarul fanfaron*. În românește de Nicolae Teică, București, Editura Minerva, Colecția B.P.T., 1973

22. Soljenițin, Aleksandr, *Iubește revoluția!*. Traducere din limba rusă și note de Vadim Vasiliu, București, Editura Art, 2012
23. Steinhardt, Nicolae, *Jurnalul fericirii*, Cluj, Editura Dacia, 1991
24. Steinhardt, Nicolae, *Primejdia mărturisirii*, București, Humanitas, 2006
25. Velea, Dumitru, *Femeia cu sacoșele*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, 1997
26. Voltaire, *Candid sau Optimismul*. Traducere de Alexandru Philippide. Studiu introductiv, note și tabel cronologic de N.N. Condescu, Chișinău, Editura Hyperion, 1992

Bibliografie critică și teoretică

Lucrări citate

1. Adorno, W. Theodor, *Teoria estetică*. Traducerea din limba germană de Andrei Corbea, Gabriel H. Decuble, Cornelia Eșianu, Pitești, Editura Paralela 45, 2005
2. Alain, Chartier Emile, *Un sistem al artelor frumoase*. Traducere de Alexandru Baci. Cuvânt înainte de Ion Pascadi, București, Editura Meridiane, 1969.
3. Aristotel, *Politica*. Traducerea de El. Bezdechi. Această ediție actualizează lucrarea *Politica* apărută la Editura Cultura Națională în anul 1924, f.l. Editura Antet, f.a.
4. Aristotel, *Poetica*. Studiu introductiv, traducere și comentarii de D.M. Pippidi. Ediția a III-a îngrijită de Stella Petecel, București, Editura Iri, 1998
5. Aristotel, *Categorii*. Traducere de Traian Brăileanu. Revizuirea traducerii, postfață și note de Gh. Vlăduțescu, București, Editura Paideia, 2007
6. Antohi, Sorin, *Utopica. Studii asupra imaginarului social*, București, Editura Științifică, 1991
7. Bachelard, Gaston, *Pământul și reveriile voinței*, Traducere de Irina Mavrodin. București, Editura Univers, 1998
8. Bachelard, Gaston, *Psihanaliza focului*. Traducere de Lucia Ruxandra Munteanu. Prefață de Romul Munteanu, București, Editura Univers, f.a.
9. Balotă, Nicolae, *Euphorion*, București, Editura pentru Literatură, 1969
10. Baltrusaitis, Jurgis, *Metamorfozele goticului*. Traducere de Paul Teodorescu. Prefață de Dan Grigorescu, București, Editura Meridiane, 1978

11. Berlin, Isaiah, *Simțul relității. Studii asupra ideilor și istoriei acestora*. Ediție de Henry Hardy. Introducere de Patrick Gardiner. Traducere și postfață de Laurian Kertesz, București, Editura Univers, 2004
12. Biblia, Chișinău, Societatea Biblică Internațională din Republica Moldova, 1994
13. Blaga, Lucian, *Trilogia culturii*, București, Editura Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1944
14. Blanchot, Maurice, *Spațiul literar*. Traducerea Irina Mavrodin, București, Editura Univers, 1980
15. Boboc, Marian, *Pribeगी turistice în Valea Jiului*, Craiova, Editura Autograf MJM, 2011
16. Boia, Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*, București, Editura Humanitas, 1998
17. Boia Lucian, *Mitologia științifică a comunismului*, București, Humanitas, 2000
18. Boia Lucian, *Între înger și fiară. Mitul omului diferit din Antichitate până în zilele noastre*. Traducere din franceză de Brândușa Prelipceanu și Lucian Boia, București, Humanitas, 2011
19. Braga, Corin, *De la arhetip la anarhetip*, Iași, Editura Polirom, 2006
20. Braga, Corin, *Concepte și metode în cercetarea imaginarului. Dezbaterile Phantasma*, Iași, Polirom, 2007
21. Borev, I.B., *Sistemul categoriilor estetice*. În românește de Alexandru Bobeica, București, Editura Științifică, 1966
22. Braga, Mircea, *Teorie și metodă. Eseu despre izvoarele aventurii metodologice moderne*, Sibiu, Editura Imago, 2002
23. Bălan, Mircea, *Istoria prostituției*, Timisoara, Editura Eurostampa, 2006
24. Brentano, Franz, *Despre multipla semnificație a ființei la Aristotel*, București, Editura Humanitas, 2003
25. Caillois, Roger, *În inima fantasticului*, București, Editura meridiene, 1971
26. Campanella, Tommaso, *Cetatea Soarelui – ideea politică a unei republici filosofice*. Traducerea de Corneliu Vilt; studiu introductiv de Mircea Ioanid. București, Editura Științifică, 1959
27. Cathcart, Thomas, Klein, Daniel, *Aristotel și furnicaril merg la Washington...mic antitratat de abureală politică*. Traduce din limba engleză Adriana Bădescu, București, Nemira, 2007
28. Cathcart, Thomas, Klein, Daniel, *Platon și ornitorincul intră într-un bar...mic tratat de filosdotică*. Traduce din limba engleză Adriana Bădescu, București, Nemira, 2007
29. Chervel, Yves, *La Litterature Comparee*, Paris, Presses Universitaires de France, 1989

30. Chevalier, Jean, Gheerbrandt, Alain, *Dictionar de simboluri. Mituri vise, obiceiuri, gesture, forme, figure, culori, numere*. Traducerea a fost făcută după ediția 1969 revăzută și adăugită, apărută în colecția „Bouquins”, București, Editura Meridiane, 1994
31. Cioran, Emil, *Exerciții de admirație*, București, Humanitas, 1983
32. Croce, Benedetto, *Estetica privită ca știință a expresiei și lingvistică generală. Teorie și istorie*. Traducere Dumitru Trancă. Studiu introductiv Nina Facon, București, Editura Univers, 1970
33. De Beauvoire, Simone, *Al doilea sex*. Traducere Diana Bolcu. București, Editura Univers, 1998
34. Corti, Maria, *Cântecul sirenelor*. Traducere de Ștefania Mincu. Postfață de Marin Mincu, Constanța, Editura Pontica, 1991
35. De Coulanges, Fustel, *Cetatea antică*. Traducerea Mioara și Pan Izverna. Traducerea notelor de Elena Lazăr. Prefață de Radu Florescu, București, Editura Meridiane, 1984
36. Delumeau, Jean, *Frica în Occident*. Traducerea de Ingrid Ilinca, București, Editura Meridiane, 1986
37. Derrida, Jacques, *Credință și Cunoaștere*. Traducere de Emilian Cioc, Pitești, Editura Paralela 45, 2004
38. ****Dictionar de estetică generală*, București, Editura Politică, f.a.
39. Eco, Umberto, *Lector in fabula*. În românește de Marina Spalas. Prefață de Cornel Mihai Ionescu, București, Editura Univers, 1991
40. Eco, Umberto, *Limitele interpretării*. Traducere de Ștefania Mincu și Daniela Bucșă, Constanța, Editura Pontica, 1996
41. Eco, Umberto, *Șase plimbări prin pădurea narativă*. Traducerea de Ștefania Mincu, Constanța, Editura Pontica, 1997
42. Eliade, Mircea, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, Chișinău, Editura Universitas, 1994
43. Constantin Enăchescu, *Expresia plastică a personalității*, București, Editura Științifică, 1975
44. Enăchescu, Constantin, *Neuropsihologie*, București, Editura Victor, 1996
45. Enăchescu, Constantin, *Experiența vieții interioare și cunoașterea de sine de la Socrate la Freud*, București, Editura Paideia, 2001
46. Enăchescu, Constantin, *Fenomenologia nebuniei. Semnificația Alterității Persoanei ca negare de sine*, București, Editura Paideia, 2004
47. Enăchescu, Constantin, *Fenomenologia trupului*, București, Editura Paideia, 2007
48. ****Etic și estetic. Studii de estetică și teoria artei*, București, Editura Meridiane, 1979

49. Foucault, Michel, *Cuvintele și lucrurile*. Traducerea de Bogdan Ghiu și Mircea Vasilescu. Studiu introductiv de Mircea Martin. Dosar de Bogdan Ghiu, București, Editura Univers, 1996
50. Foucault, Michel, *Istoria nebuniei în epoca clasică*. Traducerea Mircea Vasilescu, București, Humanitas, 1996
51. Foucault, Michel, *Arheologia cunoșterii*. Traducere în românește de Bogdan Ghiu, București, Editura Univers, 1999
52. Freud, Sigmund, *Introducere în psihanaliză. Prelegeri de psihanaliză. Psihopatologia vieții cotidiene*. Traducerea din limba germană de Carmen Erena, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1992
53. Fukuyama, Francis, *Sfârșitul istoriei și ultimul om*. Traducere de Mihaela Eftimiu, București, Editura Paideia, 2004
54. Gadamer, Hans-Georg, *Adevăr și Metodă*. Traducere în română de Gabriel Cercel și Larisa Dumitru, Gabriel Kohn, Călin Peteană, Editura Teora, 2001
55. Gauchet, Marcel, *Dezvrăjirea lumii. O istorie politică a religiei*. Traducere și postfață de Vasile Tonoiu, București, Editura Științifică, 1995
56. Ghițulescu, Constanța, *În șalvari și cu ișlic. Biserică, sexualitate, căsătorie și divorț în Țara Românească a secolului al XVIII-lea*, București, Humanitas, 2004
57. Guenon, Rene, *Criza lumii moderne*. Traducerea Anca Manolescu, București, Editura Humanitas, 2008
58. Hartmann, Nicolai, *Estetica*. În românește de Constantin Floru, cu un studiu introductiv de Alexandru Boboc, București, Editura Univers, 1974.
59. Hegel, Georg, Wilhelm, Friederich, *Fenomenologia spiritului*. Traducere de Virgil Bogdan, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010
60. Heidegger, Martin, *Originea operei de artă*. Traducere și note Thomas Kleininger, Gabriel Liiceanu. Studiu introductiv de Constantin Noica, București, Humanitas, 1995
61. Heidegger, Martin, *Ființă și Timp*. Traducere din germană de Gabriel Liiceanu și Cătălin Cioabă, București, Humanitas, 2006
62. Hersch, Jeanne, *Mirarea filozofică. Istoria filozofiei europene*. Traducerea din franceză de Drăgan Vasile, București, Editura Humanitas, 2006
63. Ianoși, Ion, *Estetica*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978
64. Ingarden, Roman, *Studii de estetică*. Traducerea Olga Zaicik, București, Editura Univers, 1978
65. Ionescu, Andrei, Onea, Cristina, Toma, Ion, *Fizica*, București, Editura Art, 2006

66. Iosifescu, Silvian, *Literatura de frontieră*, București, Editura Enciclopedică Rămână, 1971
67. Jauss, Hans Robert, *Experiență estetică și hermeneutică literară*. Traducere de Andrei Corbea, București, Editura Univers, 1983
68. Jung, C. G., *Arhetipurile și inconștientul colectiv*. Traducere din limba germană de Dana Verescu, Vasile Dem. Zamfirescu, București, Editura Trei, 2003
69. Jung, Gustav Carl, *Simboluri ale transformării*. Traducerea Maria-Magdalena Anghelescu, București, Editura Universitas, 1999
70. Jung, Carl, Gustav, *Tipuri psihologice în Opere complete*, vol. 6. Traducere din limba germană de Viorica Nișcov, București, Editura Trei, 2003
71. Kant, Immanuel, *Critica facultății de judecare*, Traducere, Studiu introductiv, Studiu asupra traducerii, Note, Bibliografie selectivă, Index de concepte germano-român, Index de concepte de Rodica Croitoru, București, Editura Bic All, 2007
72. Kant, Immanuel, *Critica rațiunii pure*. Traducere de Nicolae Bagdasar și Elena Moisuc. Ediția a III-a îngrijită de Ilie Pârvu, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009
73. Kant, Immanuel, *Observații asupra sentimentului de frumos și sublime*. Tradecere , Studii introductive, Studii asupra traducerii, Note, Bibliografie, Index de concepte germano-român, Index de termini de Rodica Croitori, București, Editura ALL, 2008
74. Kant, Immanuel, *Scrieri moral-politice*. Traducere, studii introductive, note și indici de Rodica Croitoru, București, Editura Științifică, 1991
75. Kernbach, Victor, *Mit, mitogeneză, mitosferă*, București, Editura Casa Școalelor, 1995
76. Kernbach, Victor, *Miturile esențiale*. Antologie de texte cu o introducere în mitologie, comentarii critice și note de referință, București, Editura științifică și enciclopedică, 1978
77. Koselleck, Reinhard, *Conceptele și istoriile lor. Semantica și pragmatica limbajului social-politic cu două contribuții ale lui Ulrike Spree și Wllibald Steinmetz*. Traducerea din limba germană de Gabriel H. Decuble și Mari Oruz, București, Editura Art, 2009
78. Kunzmann, Peter, Burkard, Franz-Peter, Wiedmann, Franz, *Atlas de filozofie*. Traducerea din limba germană de monica-Maria Aldea, București, Editura Rao, 2004
79. Liiceanu, Gabriel, *Despre minciuna*, București, Editura Humanitas, 2006
80. Liiceanu, Gabriel, *Om și simbol. Interpretări ale simbolului în teoria artei și filozofia culturii*, București, Editura Humanitas, 2005
81. Lipps, Theodor, *Estetica. Bazele esteticii*. Traducere de Girgore Popa. Prefață de Victor Ernest Mașek, București, Editura Meridiane, 1987
82. Lipps, Theodor, *Estetica. Contemplarea estetică și artele plastice*. Traducere de Grigore Popa. Prefață de Victor Ernest Mașek. București, Editura Meridiane, 1987

83. Lovinescu, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane*, București, Editura Minerva, 1981
84. Lukacs, Georg, *Estetica*. În românește de Dieter Paul Fuhrmann și H.R. Radian. Ediție îngrijită de Dieter Paul Fuhrmann, București, Editura Meridiane, 1974
85. Maimonides, Moise, *Călăuza rătăciților*, București, Editura Hasefer, 2000
86. Maiorescu, Titu, *O cercetare critică asupra poeziei române la 1867 în Critice*. Ed. Îngrijită și tabel cronologic de Domnica Filimon. Introducere de Eugen Todoran. București, Editura Eminescu, 1978
87. Malbranche, *Tratat de morală*. Traducere, studiu introductiv și note de Marius Motogna, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2011
88. Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, Pitești, Paralela 45, 2009
89. Manolescu, Ion, *Literatura memorialistică*, București, Humanitas, 1996
90. Martin, Alberto, Negri, Renata, *Cezanne e il post-impressionismo*, Milano, Ed. Dino Fabri, 1967
91. Marx, Karl, Engels, Friederich, *Manifestul Partidului Comunist*, Ediția a II-a îngrijită de Cristian Preda, București, Editura Nemira, 2006
92. Merleau-Ponty, Maurice, *Phenomenologie de la perception*, Collection Tel, Editions Gallimard, 1945
93. Mircică, Nela, *Gândire fenomenologică și intenționalitate*, București, Editura Etnologică, 2009
94. Mihăilescu, Dan C., *Literatura română în postceaușism*, Iași, Polirom, 2004
95. Morus, Thomas, *Utopia*, f.l., Editura Antet, f.a.
96. Negrici, Eugen, *Iluziile literaturii române*, București, Editura Cartea Românească, 2008
97. Negrici, Eugen, *Imanența literaturii*, București, Editura Cartea Românească, 2009
98. Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism. 1948-1964*, București, Editura Cartea Românească, 2010
99. Nemoianu, Virgil, *O teorie a secundarului, Literatură, progres și reacțiune*. Traducerea Silvia Sasz Câmpeanu, București, Editura Minerva, BPT, 1997
100. Nietzsche, Friederich, *Dincolo de Bine și de Rău*. Traducere din germană de Francisc Grunberg. Ediția a cincea, București, Humanitas, 2011
101. Noica, Constantin, *Povestiri despre Om*, București, Cartea Românească, 1980
102. Pascu, Constantin, Angelescu, Tania, Mircea, Munteanu, Velea, Dumitru, *Teatrul dramatic „Ion D. Sîrbu” Petroșani sau Teatrul în Valea Jiului*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, 2008

103. Platon, *Opere V. Republica. Partea a II-a*, Ediție îngrijită de Constantin Noica, Petru Creția preliminară, note și anexă de Andrei Cornea, București, Editura Științifică și enciclopedică, 1986
104. Platon, *Scrisorile. Dialoguri suspecte. Dialoguri apocrife*. Traducere, introducere și note de Șt. Bezdechi, București, Editura Iri, 1996
105. Platon, *Dialoguri*. Traducere de Cezar Papacostea, București, Editura Univers Enciclopedic, 2010
106. Popa, Marian, *Comicologie*, București, Editura Univers, 1976
107. Popa, Marian, *Homo fictus*, București, EPL, 1968,
108. Ranga, V., Teodorescu, Exarcu, I., *Anatomia și fiziologia omului*, București, Editura Medicală, 1970
109. Ricoeur, Paul, *Memoria, istoria, uitarea*. Traducerea de Ilie Gyurcsik și Margareta Gyurcsik, Timișoara, Editura Amarcord, 2001
110. Roșca, D.D., *Existența tragică. Încercare de sinteză filosofică*, București, Editura Științifică, 1968
111. Saint-Exupery, Antoine de, *Citadela*. Traducerea din limba franceză Șerban Florea, ediția a II-a. București, Editura RAO, 1993
112. Saramago, Jose, *Eseu despre luciditate*, București, Editura Polirom, 2008
113. Sartre, Jean-Paul, *Ființa și neantul. Eseu de ontologie fenomenologică*. Traducere de Adriana Neacșu, Pitești, Editura Paralela 45, 2006
114. Schweizer, Andreas, *Itinerarul sufletului în ținuturile tainice. Cartea egipteană Amduat despre lumea egipteană subpământeană*. Traducerea de Adela Motoc, București, Editura Saeculum IO, 1999
115. Simuț, Ion, *Revizuiți (eseuri)*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1995
116. Simuț, Ion, *Reabilitarea ficțiunii*, București, Editura Institutului Cultural Român, 2004
117. Stanca, Sebastian, *Monografia istorico-geografică a localității Petroșeni*, Ediție îngrijită de Dumitru Velea, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, 1996
118. Schiller, Friedrich, *Scrieri estetice*. Traducere și note de Gheorghe Ciorogaru, București, Editura Univers, 1981
119. Stanca, Sebastian, *Monografia istorico-geografică a localității Petroșeni*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, 1996
120. Starobinski, Jean, *Textul și interpretul*. Traducerea și prefață de Ion Pop, București, Editura Univers, 1985

121. Steiner, George, *Moartea tragediei*. Traducerea din engleză de Rodica Tiniș, București, Humanitas, 2008
122. Strauss, Leo, *Cetatea și Omul*. Traducerea Radu Pavel Gheo, Iași, Editura Polirom, 2000
123. Tismăneanu, Vladimir, Dobrințu, Dorin, Vasile, Cristian, *Analiza dictaturii comuniste din România. Raport final*, București, Editura Humanitas, 2009
124. Vaihinger, Hans, *Filosofia lui ca și cum*. Traducere de Cristina Dumitru, Rareș Moldovan, Octavian More, București, Editura Nemira, 2001
125. Velea, Dumitru, *Forme vii*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, 2007
126. Velea, Dumitru, *Ochiul și mâna*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, 2005
127. Velea, Dumitru, *Pragul de sus*, Craiova, Editura Sitech, 2010
128. Vianu, Tudor, *Estetica*. Textul ediției a fost reprodus după ediția a treia apărută în 1945. Îngrijirea textului a fost făcută de Vlad Alexandrescu. București, Editura Orizonturi, f.a.
129. Vianu, Tudor, *Filosofia culturii și teoria valorilor*. Ediție îngrijită de Vlad Alexandrescu. Text stabilit de Vlad Alexandrescu și Adriana Zaharia. Studiu introductiv și Repere critice de Ilie Pârvu, București, Editura Nemira, 1998
130. Vigarello, Georges (coordonator), Corbin, Alain, Courtine, Jean-Jacques, *Istoria corpului. II. De la Revoluția Franceză la Primul Război Mondial*. Volum coordonat de Alain Corbin. Autori: Alain Corbin, Olivier Faure, Richard Holt, Segolene Le Men, Henri-Jacques Stiker, Georges Vigarello, Henri Zerner. Traducere din limba franceză de Simona Manolache, Cornelia Biholaru, Cristina Drahta, Giuliano Sfichi, București, Editura Art, 2009
131. Vigarello, Georges (coordonator), Corbin, Alain, Courtine, Jean-Jacques, *Istoria corpului. III. Mutațiile privirii. Secolul XX*. Volum coordonat de Jean-Jacques Courtine. Autori: Stephane Audoin-Rouzeau, Antoine de Baecque, Annette Becker, Jean-Jacques Courtine, Frederic Keck, Yves Michaud, Anne Marie Moulin, Pascal Ory, Paul Rabinow, Anne-Marie Sohn, Annie Suquet, Georges Vigarello. Traducere din limba franceză de Simona Manolache, Mihaela Arnat, Muguraș Constantinescu, Giuliano Sfichi, București, Editura Art, 2009
132. Vulcănescu, Mircea, *Dimensiunea românească a existenței*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1991

133. Vulcănescu, Romulus, *Mitologie română*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1985
134. Weber, Max, *Etica protestantă și spiritual capitalismului*. Traducerea de Alexandru daicovici. Prefață de prof. dr. Ioan Mihăilescu, București, Editura Humanitas, 1993
135. Wunenburger, Jean-Jacques, *Imaginariile politicului*. Traducerea din franceză de Ionel Bușe și Laurențiu Ciontescu-Samfireag. Ediție îngrijită de Ionel Bușe, București, Editura Paideia, 2003
136. Wunenburger, Jean-Jacques, *Utopia sau criza imaginarului*. Traducerea de Tudor Ionescu, Cluj, Editura Dacia, 2003

Siteografie

Baudrillard, Jean, *Rădăcinile răului*: <http://atelier.liternet.ro/articol/5316/Cyrl-de-Graeve-Ariel-Kyron-Jean-Baudrillard/Rădăcinile-răului.html>, accesat la data de 15.03.2012

Războiul rece, <http://facultate.regielive.ro/cursuri/istorie-universală/războiul-rece10668.html>, accesat la data de 16.03.2012

